

## MUKAYESELİ HUKUK VE ULUSLARARASI HUKUK PERSFEKTİ- FİNDEN İDARİ YARGIDA SÜRELERİN KISALTILMASI AÇISIN- DAN KANUN YOLLARINDA (TEMYİZ-İSTİNAF) FİLTRELEME VE BAZI MODELLER\*

Prof. Dr. Serkan ÇINARLI\*\*

Doç. Dr. Anıl ÇAMYAMAÇ\*\*\*

### Öz

Mahkemelerin iş yoğunluğu adaletin âdil ve hızlı dağılımını olumsuz yönde etkilemektedir. İş yoğunluğundan dolayı, bir kararın verilmesi için ciddi zaman söz konusu olmaktadır. Böylelikle adalete erişim süreçte zaman kaybı sebebiyle daha da meşakkatli bir hâle gelmektedir. Bu durumu tersine çevirmek için bazı önlemler uygulanabilecektir. Bu önlemler filtrasyon genel terimi altında tanımlayabiliriz. Nitekim bu metotlar hem diğer ülkelerdeki ulusal kanunlarda hem de en azından bazı uluslararası idare mahkemelerde uygulanmaktadır. Böylece

\* Bu çalışma, Prof. Dr. Serkan Çınarlı tarafından 155. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü "155. Yılında İçtihat Mahkemesi Olarak Danıştay" kapsamında yapılan konuşmanın genişletilmiş ve güncelleştirilmiş hâlidir.

\*\* Prof. Dr., İzmir Bakırçay Üniversitesi, Kamu Hukuku Bölümü, İdare Hukuku Ana Bilim Dalı, İzmir, Türkiye | Prof., Izmir University, Faculty of Law, Department of Public Law, Administrative Law Department, Izmir, Turkey.

✉ serkan.cinarli@bakircay.edu.tr • ORCID 0000-0002-2471-875X

\*\*\* Doç. Dr., İzmir Bakırçay Üniversitesi, Kamu Hukuku Bölümü, Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı, İzmir, Türkiye | Assoc. Prof., Izmir University, Faculty of Law, Department of Public Law, International Law Department, Izmir, Turkey.

✉ anil.camyamac@bakircay.edu.tr • ORCID 0000-0002-8476-9110

✎ **Atf Şekli** | Cite As: ÇINARLI, Serkan/ÇAMYAMAÇ, Anıl: "Mukayeseli Hukuk ve Uluslararası Hukuk Perspektifinden İdarî Yargıda Sürelerin Kısaltılması Açısından Kanun Yollarında (Temyiz-İstinaf) Filtreleme ve Bazı Modeller", SÜHFD, C. 31, S. 2, 2023, s. 755-782.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

bu makalede amacımız özellikle Danıştay olmak üzere Türk sistemini için bu filtrasyon metotlarını mukayese etmek ve bazılarına ilişkin öneriler sunmak olacaktır.

### **Anahtar Kelimeler**

- Kanun Yolları • İdarî Yargı • Danıştay • Uluslararası İdare Mahkemeleri
- Uluslararası İdare Hukuku

## **FILTRATION IN LEGAL REMEDIES (CASSATION/APPELLATE) WITH THE ASPECTS OF SHORTENING DURATIONS IN THE ADMINISTRATIVE JUSTICE UNDER THE PERSPECTIVE OF COMPARATIVE LAW AND INTERNATIONAL LAW, AND SOME MODELS**

### **Abstract**

The work load of tribunals naturally effects the fast and fair distribution of justice in a negative way. As a consequence of tribunals' work load, to give a decision takes considerable time. Henceforth, accessing to justice becomes harder and harder due to the time lost in that process. In order to reverse this course, some measures can be implemented. Indeed, those methods can be identified under the general term of filtration. In the end, those measures have already been used both in national laws of other countries and at least some international administrative courts. Thereby, in this article our aim is to compare these filtration methods and propose some of them for the Turkish system, particularly for the Council of State.

### **Key Words**

- Legal Remedies • Administrative Justice • Council of State • International Administrative Tribunals • International Administrative Law

## GİRİŞ

Çağımızda zaman, en değerli mefhumlardan biridir. Bu husus, her alanda olduğu gibi, hukuk alanı içinde geçerlidir. Nitekim geç tecelli eden adaletin adalet olmayacağı dahi mütalâa edilebilecektir. Bu perspektiften ele alındığında, mahkemelerin, özellikle nihaî karar mercii konumundaki üst mahkemelerin iş yoğunluğunun azaltılarak hem hızlı hem verimli çalışmalarının sağlanması günümüzde zarurî bir ihtiyaç konumundadır. Bilhassa üst mahkemelerin yükünün azaltılmasına çalışmak adına ne gibi öneriler ortaya konulabilir? Bu sorunun cevabına mukayeseli bir araştırma yapmak suretiyle ulaşmak uygun düşecektir. Nihayetinde bu konuda çaba sarf edilerek oluşturulmuş sistemlerin ve bu sistemler kapsamındaki uygulamaların tecrübesinden faydalanmak akılcı bir yaklaşımdır.

Bilindiği üzere ülkemizde istinaf kanun yoluna geçiş uzunca bir zaman almıştır. Ancak 2014 yılında geçilen bu sistem ile beraber, özellikle 2577 sayılı kanunun 46'ncı maddesinin temyiz kanun yoluna gidilebilecek dava konularını oldukça sınırladığı fark edilmektedir<sup>1</sup>. Söz konusu düzenlenme Danıştay'ın görev yükünü azaltacağı gibi bir içtihat mahkemesine dönüşeceği yönünde fikirler ortaya çıkarmıştır. Ancak filtreleme yöntemi ile kanun yolunun yasa ile sınırlanması aynı şey değildir. Belli bir konuda çok yoğun dosya gelmesi engellemez bir durumdur. Bu nedenle bu çalışmada kanun yollarında filtreleme yöntemi anlatılarak Türk Danıştay'ının iş yükünü hafifletme ve içtihat mahkemesi olma yoluna girmesi konusunda öneriler ortaya konulacaktır.

Çalışma, böylelikle, iki temel kısım olarak plânlanmıştır. İlk kısımda farklı devletler bünyesindeki yüksek mahkemelerin bu konudaki tecrübe ile sabit uygulamaları analiz edilirken, ikinci kısımda uluslararası idare mahkemelerin bu yönlü uygulamalarının yön gösterici özellikleri değerlendirilecektir. Müteakiben ise, bu incelemelerden esinlenilerek nazıane Türk yüksek yargısının yükünün hafifletilmesine ilişkin bizim önerilerimize yer verilecektir.

<sup>1</sup> İstinaf sistemi ve istinaf kararlarının temyizi için bkz. ÇINARLI, Serkan, İdarî Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

## I. ULUSAL HUKUKLAR ÇERÇEVESİNDE KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ: MUKAYESELİ HUKUK ÇERÇEVESİNDE ANALİZLER

Birçok Avrupa devletinin kendi yargılama sistemleri bünyesinde, özellikle de yüksek yargının iş yükünü hafifletmek adına çeşitli uygulamalara başvurduğu takip edilmektedir. Başvurulan bu yollar arasında filtreleme metodundan da ağırlıklı olarak yararlanıldığı göze çarpmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, bu çerçevede mukayeseli bir analiz zaruret teşkil etmektedir.

### A- Almanya

Almanya'da istinaf mahkemeleri eyalet düzeyinde oluşturulmuştur. Kanun yolu başvurusu yapılabilmesi için kararı veren mahkemenin izin vermesi gerekmektedir.<sup>2</sup> Esas kararı veren mahkemenin, kanun yoluna başvuru için izin vermiş ise kanun yolu merci, bu karar ile bağlıdır. İzin verilmemesi durumunda ise izin verilmemesi kararına karşı üst mahkemeye itiraz yoluna gidilebilir.

İstinaf başvurusuna izin verilebilmesi için şu hâllerden en az birisinin bulunması gerekmektedir:

- 1) istinafa konu olan ilk derece mahkeme kararının doğruluğu konusunda ciddi derecede şüphelerin bulunması,
- 2) davanın özgün koşullarından kaynaklanan ve tartışılması gereken maddî ve hukukî sorunların yer alması,
- 3) davaya konu olan olay ve hukuki tartışmaların temel öneme sahip olması,
- 4) istinafa konu olan ilk derece mahkeme kararının eyalet ve federal düzeydeki yüksek mahkemelerin (İstinaf Federal Yüksek İdare Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi) tek tek ya da ortaklaşa oluşturdukları yerleşik içtihadı aykırılık teşkil etmesi
- 5) İlk derece mahkeme kararında bariz usul eksikliklerinin olması.<sup>3</sup>

<sup>2</sup> Kararların yaklaşık %15'inde istinaf başvurusuna izin verilmektedir, ACA-Europe Seminar on Functions of and Access to Supreme Administrative Courts, s. 11, [https://www.aca-europe.eu/seminars/2019\\_Berlin/Germany.pdf](https://www.aca-europe.eu/seminars/2019_Berlin/Germany.pdf) (Erişim tarihi: 15.5.2023).

<sup>3</sup> Bkz. <https://www.aca-europe.eu/index.php/en/tour-d-europe-en> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2023).

Sayılan hâllerden 2. ve 3. durumda ilk derece mahkemesi, hüküm kurarken istinaf başvurusuna da izin verir. Fakat diğer hâllerde, izin verilebilmesi tarafların talebine bağlıdır.

İstinaf mahkemelerinin kararları Federal Yüksek İdare Mahkemesi nezdinde temyiz edilebilir. Ancak bu temyiz talebi de izne tabi olup daha sınırlı bir çerçevede uygulanmaktadır. Temyiz başvurusu için izin verilmez ise yine bu karara karşı, Federal Yüksek İdare Mahkemesine itiraz edilmesi mümkündür. Bu doğrultuda ilgili iznin verilmesi, kabul edilebilirlik incelemesi şeklinde gerçekleştirilen bir ön inceleme sonucu gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede;

1) Hukuki mesele, temel bir öneme sahipse,

2) karar; Federal İdare Mahkemesinin, Yüksek Mahkemeler Ortak Senatosunun veya Federal Anayasa Mahkemesinin kararından farklıysa ve bu farklılığa dayanıyorsa,

3-Usuli bir eksiklik iddia edilmiş ve karar, bu eksikliğe dayanıyorsa temyiz başvurusuna izin verilmelidir.

Almanya'da kanun yoluna getirilen sınırlamaların temel amacı doğru kararlara ulaşılarak bireylerin adil yargılanma hakkının gerçekleştirilmesi ile yargılamanın makul bir zaman dilimi ve masrafla gerçekleştirilmesine bağlı olan kamu yararının sağlanması arasında bir denge kurulmasıdır.<sup>4</sup> Almanya özeli için yapılan bu açıklama hiç şüphesiz aşağıda örnekleri verilen diğer ülkeler açısından da geçerlidir. Benzer bir şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi idari yargıda mahkemeye erişim hakkının mutlak bir hak olmadığını ve meşru gerekçelerle hakkın özü kriterine bağlı olarak sınırlandırılabilmesi görüşündedir.<sup>5</sup>

## **B- Avusturya**

Avusturya'da Danıştay düzeyinde temyiz izne tabidir. Avusturya Danıştay'ı önüne gelen temyiz başvurularını kabul edilebilirlik ön incelemesinden geçirmektedir. Bu aşamada Danıştay ancak şu hususlardan birisinin varlığı halinde temyiz başvurusunu kabul etmektedir: 1) Temyiz sonucu verilecek kararın Danıştay'ın yerleşik içtihadında önemli değişiklikler yapma olasılığının olması 2) Temyize konu olan alt derece

<sup>4</sup> Bkz. WEITZEL, Jürgen (Çeviren: Fazlı Doğan): "Kanun Yolları Hukukunun Temel Esasları", Küresel Bakış Dergisi, Yıl: 1, C. 11, S. 3, 2011, s. 21-22.

<sup>5</sup> Bkz. ZRVANDYAN, Arman, İdari Yargıda Avrupa Adil Yargılanma Standartlarına İlişkin Emsal Kararlar, Avrupa Konseyi Yayınları, 2021, s. 63, <https://rm.coe.int/em-salkararlar/kitabioption-2/1680a1cdb6> (Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2023).

mahkemesi kararının Danıştay içtihatlarından farklılıklar göstermesi 3) Temyize konu olan dava ile ilgili Danıştay'ın bir içtihadının olmaması ya da mevcut içtihadın yeknesak bir hukuk pratiği oluşturmaya yeterli olmaması.<sup>6</sup>

### C- Danimarka

Danimarka'da yargı birliği sistemi uygulanmakta olup adli yargı yerleri genel kural itibarıyla her türlü idari işlemi denetlemeye yetkilidir. Yerel mahkemelerin kararlarına karşı bölge mahkemelerine (istinaf) başvurulabilir. Bölge mahkemelerinin kararlarına karşı ise en yüksek yargı mercii olan Yüksek Mahkemeye temyize gidilebilir. Temyizin izne tabi olup olmadığı öncelikle dava konusunun ekonomik bir değere bağlı olup olmadığına göre belirlenir.<sup>7</sup>

### D- Finlandiya

Finlandiya'da genel kural Danıştay'a yapılan temyiz başvurularının izne tabi olmaması şeklinde olsa da kimi özel kanunlar yoluyla ilgili meselelere ilişkin davalara dair temyiz izni düzenlenmektedir. Vergilendirme, sosyal haklar, yabancılar hukuku, ziraat teşvikleri gibi konular temyiz iznine tâbi olan konular arasında yer almaktadır.<sup>8</sup>

Görüldüğü üzere, Finlandiya'da temyiz izni özel kanunlarla getirilen bir istisna niteliğindedir. Öte yandan, bu durum uygulamada Finlandiya Danıştay'ının önüne gelen davaların yaklaşık yarısının temyiz iznine tâbi olması sonucunu doğurmuştur.

### E- İsveç

İsveç'te idari yargı ve vergi yargısı ilk derece ve istinaf mahkemelelerinde arzuladığı yargı kararına erişemeyen kişiler bu kararlarını İsveç Yüksek İdare Mahkemesinde (İYİM) temyiz etme imkânına sahiptirler. Ancak İsveç temyiz hakkının izne tabi olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede mahkemeler önlerine gelen davalarda öncelikle "görülebilirlik izni" (*leave to appeal*) verip vermeyeceklerine karar verirler.<sup>9</sup>

<sup>6</sup> Bkz. <https://www.aca-europe.eu/index.php/en/tour-d-europe-en> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2023).

<sup>7</sup> Bkz. <https://www.aca-europe.eu/index.php/en/tour-d-europe-en> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2023).

<sup>8</sup> Bkz. <https://www.aca-europe.eu/index.php/en/tour-d-europe-en> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2023).

<sup>9</sup> Bkz. ERKAN, Fikret: "İsveç İdari Yargı Sistemi (İdari İstinaf Sistemi) ve Analizi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 4, S. 12, 2013, s. 119.

İYİM, idare mahkemelerinde açılan davalarda son mercidir. Yüksek Mahkemenin temel görevi, içtihat tesis etme yoluyla hukukun uygulanmasına öncülük etmektir. Bu tanımdan anlaşılabilceği üzere İYİM'in bireylerin adalete erişiminde nihai temyiz mahkemesi olma rolü ikinci plânda yer almaktadır. Nitekim konuya ilişkin Yüksek Mahkemenin resmi internet sitesinde temyiz başvurusu yapanlara yönelik hazırlanan bilgi notunda, kişilere dava dosyalarının sınırlarını aşmaları tavsiye edilmekte ve başvurularının İYİM tarafından esastan incelenmesi hâlinde İsveç idare hukuku ile içtihadında ne gibi bir önemli değişikliğe yol açacağını açıklamaları istenmektedir.<sup>10</sup>

İYİM'e temyiz hakkı oldukça sınırlıdır. Bu izin ancak yeni bir içtihat verilme olasılığının olması ve bir alt derece yargı yeri olan istinaf mahkemesi (Bölge İdare Mahkemesi) kararının açıkça hukuka aykırılık teşkil etmesi hâlinde verilebilmektedir.<sup>11</sup> Her yıl Yüksek Mahkeme'ye yaklaşık 6.000 temyiz başvurusu yapılmaktadır. Temyiz izni yalnızca 100 civarı davada verilmektedir.

İsveç'teki söz konusu izin sistemi, 1970'li yıllarda İYİM'in dosya yükünü azaltarak onu sadece içtihat mahkemesine dönüştürmek amacıyla getirilmiştir.<sup>12</sup> 1990'lı yıllara gelindiğinde ise temyize ilişkin benzer amaca yönelik filtreleme sistemi Bölge İdare Mahkemelerine de getirilmiştir. Bu dönemde vergi davaları ve kimi özel davalar dışındaki diğer tüm idari davalar izin sistemine bağlı hale getirilmiştir. Bu çerçevede İsveç istinaf mahkemeleri önlerine gelen temyiz başvurularında üç kritere göre izin kararı vermektedir. Bunlar; 1) yeni bir içtihat geliştirme olanağının olması, 2) temyize konu olan ilk derece mahkemesi kararında değişiklik yapılması için haklı bir nedenin bulunması ve 3) davanın yeniden ele alınmasını haklı hale getirecek özel nedenlerin varlığı şeklinde listelenebilir.<sup>13</sup>

İstinaf düzeyinde izin yoluyla filtreleme kuralının istisnalarını vergi davaları ile Gençleri Koruma Kanunu ve Kötü Alışkanlıklardan Korunma Kanunu gibi özel yasalardan kaynaklanan konular oluşturmaktadır.<sup>14</sup>

<sup>10</sup> Bkz. <https://bit.ly/3IU70CM> (Erişim tarihi, 2 Nisan 2023).

<sup>11</sup> Bkz. AKINCI, Müslüm, *İsveç İdare Hukuku*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2010, s. 140.

<sup>12</sup> Bkz. ERKAN, s. 119.

<sup>13</sup> Bkz. AKINCI, s. 140.

<sup>14</sup> Bkz. AKINCI, s. 140.

Temyiz izninin reddedilmesine karşı bir üst mahkeme olan İYİM'e itiraz yoluna başvurulabilmektedir. Bu durumda İYİM istinaf mahkemesinin temyiz talebinin reddine dair kararı bozarsa dosyayı ilgili istinaf mahkemesine havale eder. İstinaf mahkemesinin esastan vermiş olduğu karara karşı da İYİM'e temyize başvurulması halinde ise Yüksek Mahkeme, temyiz iznine dair kararını öncelikli olarak verir, temyiz izni verilmesi halinde ise dosyayı esastan inceler.<sup>15</sup>

## F- Fransa

Fransız idari yargısında yer alan filtreleme sistemi 1987 yılından istinaf mahkemelerinin kurulmasıyla başlanan idari yargı reformunun bir parçasını teşkil etmektedir. 1990'lı yıllarda çeşitli yasal düzenlemelerle gerçekleştirilen bu reformlarla Danıştay başta olmak üzere idari yargı yerlerinin üzerindeki iş yükünün azaltılması ve yargılama süreçlerinin hızlandırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevedeki filtre mekanizmaları Danıştay'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine benzer bir şekilde kabul edilebilirlik ön incelemesi yapabilmesi ve avukat tutma zorunluluğudur. Bu bağlamda, her avukat değil sadece Danıştay önünde temsil yetkisine sahip belirli sayıdaki avukatlardan faydalanmak suretiyle temyiz başvurusu yapılabilir.<sup>16</sup> Fransa'nın Danıştay'a ulaşımını bu denli zorlaştırması ilk bakışta yargıya ulaşım hakkını ihlal ettiği iddia edilebilerek uygulamaya konulduğu ilk yıllarda eleştirilmiştir. Bu eleştiriye karşı olarak belirtmek gerekir ki "Danıştay önündeki kanun yolu olağanüstü bir kanun yoludur ve temyiz hakkı genel değildir."<sup>17</sup>

Kabul edilebilirlik ön incelemesine ilişkin ayrıntıya girmek gerekirse, Fransa'da da temyiz taleplerinin izne tabi tutulması temyiz başvurularının önkoşullar açısından incelenmesi usulü çerçevesinde gerçekleşmektedir. 1988 ile 1997 yılları arasında Danıştay bünyesinde bir komisyon kurularak temyiz taleplerinin kabul edilebilirlik incelemesine tabi tutulması dolayısıyla "filtrelenmesi" düşünülmüştür. 1997 yılı itibarıyla bu filtreleme görevi ilgili komisyondan alınarak Danıştay dava dairesinin içinde bulunan on altı daireye verilmiştir. Kabul edilmezlik kararı kimi durumlarda ilgili alt dairenin başkanı tarafından tek başına, kimi

<sup>15</sup> Bkz. AKINCI, s. 141.

<sup>16</sup> Bkz. AKBABA, Ahmet: "Fransız İdari Yargı Sistemine Bir Bakış", Ankara Barosu Dergisi, C. 72, S. 2, 2014, s. 453-454.

<sup>17</sup> Bkz. SANCAKDAR, Oğuz: "İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler", Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, 2012, s. 2280.



durumlarda ise heyet tarafından verilmektedir. Daire başkanı tarafından verilen kararlara örnek olarak başvuranın başvurusundan açıkça feragat etmiş sayılması veya başvurunun konusuz kalmış olması, başvurunun avukat aracılığıyla yapılmamış olması ve tahkikat aşamasında giderilmesi mümkün olmayan açık bir kabul edilmezlik hali ile malul olması halinde de daire başkanı tek başına karar verebilmektedir. Kimi durumlarda ise kabul edilmezlik kararının daire başkanı tarafından tek başına değil çekişmeli bir yargısal usulle verilmesi gerekmektedir. Özellikle, başvurunun ciddi bir hukuki sebebe dayanmıyor olması gibi işin esasına girilmesi gereken durumlarda bu görüşte olan daire başkanı dosyayı değerlendirme için kamu raportörüne gönderir. Bu raportörün görüşünün dinlendiği bir duruşmada daire heyeti kabul edilebilirliğe ilişkin kararını verir.<sup>18</sup>

### G- İtalya

İdarî yargılamada iki dereceli bir sistem benimseyen İtalya'da da, özellikle yargılama sürelerinin azaltılmasını sağlamak amacıyla 2000 yılında yapılan bir reformla hassas sektörlerde (kamu sözleşmeleri, bağımsız yetkililer, kamulaştırma) hızlandırılmış bir prosedürü ve diğer süreçlerin daha basitleştirilmiş şekilde ele alınması olasılığı tanıtılmıştır. Meselâ geçici önlemlere karar verilirken, heyet, tüm tarafları dinledikten sonra, dairelerde basitleştirilmiş şekilde nihaî kararını yayımlayabilecektir. Teknolojik başvuru ve dijital dâva metodunun da sürelerin, sürecin kısaltılmasına katkı sunacağı ifade edilebilecektir. Son zamanlarda Parlâmento da idarî yargıçların sayısını artırmıştır.<sup>19</sup> Daha da ötesinde, İtalyan İdarî Usûl Kanununun 26'ncı maddesine göre idarî yargı organı kaybeden tarafın kazanan tarafa ortaya çıkan masrafların iki katını aşmayacak şekilde bir para ödemesine karar verebilecektir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında kaybeden tarafın dâvayı açarken veya sürdürürken yeterli özeni göstermemiş olduğunu (*recklessly*) düşünülürse, bu taraf için yine mahkeme ücretinin asgarî iki azamî beş katını aşmayacak şekilde bir cezaya hükmedilebileceğinin düzenlendiği fark edilmektedir.<sup>20</sup>

<sup>18</sup> Bkz. **KAPLAN**, Gürsel, Fransız İdarî Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, s. 201-211.

<sup>19</sup> İtalya'nın isteminin ayrıntısı için bkz. "Administrative Justice in Europe: Italy" özellikle paragraf: 54 via [https://www.aca-europe.eu/en/eurtour/i/countries/italy/italy\\_en.pdf](https://www.aca-europe.eu/en/eurtour/i/countries/italy/italy_en.pdf) (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2023).

<sup>20</sup> Bkz. "Administrative Justice in Europe: Italy", paragraf: 32.

## H- Çek Cumhuriyeti

Ayrı bir idarî yargı sisteminin nispeten çok yeni benimsenerek işleme başladığı Çek Cumhuriyeti'nde, bu sistemin iki dereceli bir yapı olarak tasarlandığı gözlenmektedir. Bu minvalde, ilk derece idare mahkemesi olarak bölge mahkemelerinin özel idare dairelerinin kurgulandığı, temyiz şikâyetlerinin (*cassational complaints*) iletildiği ve ele alındığı Çek Yüksek İdare Mahkemesinin (*Supreme Administrative Court of the Czech Republic*) ise ikinci dereceyi oluşturduğu aktarılmaktadır. Bilhassa ülkede kalma süresinin mümkün olduğunca uzatılması amacını ihtiva eden iltica başvurularının çok yoğunlaştığı ikinci derecede yığılmanın önlenmesi açısından yapılan düzenlemede gerçekleştirilecek başvurunun önemi temel olarak başvurucunun kişisel çıkarlarının ötesine geçmiyorsa derhal reddedilebileceği, ret kararının oybirliği ile alınması gerektiği ancak herhangi bir neden gösterilmesinin gerekmediği hususlarına yer verilmiştir.<sup>21</sup>

## I- Yunanistan

Yunanistan temyiz/temyizinin çok fazla zorlaştırıldığı ülkeler arasında yer almaktadır. Bir idari davanın konusunu teşkil eden meblağ 40.000 avroyu geçmedikçe temyiz başvuruları kabul reddedilmektedir. İdari sözleşmelerle ilgili bir uyuşmazlık durumunda, ilgili miktar 200.000 avrodur.

Yunan Danıştay'ının temyiz izni verme yetkisinin yasal kaynağını 18/1989 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi teşkil etmektedir. Bu düzenlemeye göre, temyiz başvuruları ilk aşamada konuyla ilgili dava dairesinde görev yapan üç yargıçtan oluşan bir komisyon tarafından incelenir. Bu incelemede temyiz açıkça kabul edilemez ve temelden yoksun olması gerekçe gösterilmek suretiyle komisyon tarafından duruşma yapılmaksızın reddedilmektedir. İlgili yasal düzenlemede, bu ret kararının gerekçeyle verilmesi zorunluluğuna ilişkin bir hüküm yer almamakla birlikte komisyonlar uygulamada, genel hükümler uyarınca gerekçesini de eklemektedir. İlgili ret kararı, temyiz başvurusunda bulunan tarafa tebliğ edilir. Bu tebliği takiben ilgili tarafın 60 gün içinde kararın duruşmalı

<sup>21</sup> Çek Cumhuriyeti'nin idarî yargı alanındaki ilgili düzenlemelerine ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. **BOBEK**, Michal: "Quantity or Quality? Reassessing the Role of Supreme Jurisdictions in Central Europe", *American Journal of Comparative Law*, vol. 57/1, 2009, s. 51-53. Ayrıca bkz. [https://e-justice.europa.eu/content\\_judicial\\_systems\\_in\\_member\\_states-16-cz-en.do?member=1](https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-cz-en.do?member=1) (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2023).

olarak gözden geçirilmesi için itiraz hakkı mevcuttur. Tarafın bu şekilde duruşma talep etmesi halinde, normalde ödenenden daha fazla bir harc yatırması gerekmektedir.

Temyize ilişkin sınırlamalar 2010 yılında 3900/2010 sayılı kanunun 12'nci maddesiyle daha da sıkılaştırılmıştır. Buna göre temyiz başvurusunun kabul edilebilmesi için temyize konu olan hükmün 1) Danıştay içtihadına açıkça aykırılık teşkil etmesi, 2) İlgili konuda Danıştay içtihadının olmaması 3) Hükme dair olgu ve hukuki değerlendirmelerin mevcut Danıştay içtihadının gözden geçirilmesini gerektirecek ciddi sorunları bünyesinde taşıdığından inandırıcı bir şekilde iddia edilmesi gerekmektedir.

Danıştay içtihatlarında buraya yukarıdaki hükümleri katı bir şekilde yorumlayarak, temyize başvurmayı uygulamada oldukça zor hale getirmiştir. Bu çerçevede Danıştay önüne gelen temyiz başvurularında ileri sürülen ve somut davaya ilişkin her bir hukuki argümana ayrı ayrı eşlik edecek bir biçimde-ıçtihat yokluğu/ıçtihadı aykırılık/ıçtihadın gözden geçirilmesi gerekliliği hususlarının açıkça belirtilerek gösterilmesini ve devamında da bu hususların somut uyuşmazlığın çözümünde belirleyici olduğunun ayrıca gösterilmesini talep etmektedir.

AİHM 2016 yılında vermiş olduğu bir kararında 3900/2010 sayılı yasanın 12'nci maddesiyle getirilen sınırlandırmaların AİHS 6'ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına aykırı olmadığı kararına varmıştır. Mahkemeye göre, 12'nci madde kapsamındaki sınırlamalar, temyiz prosedürünün gereksiz bir şekilde kullanılmasını ve Danıştay önünde biriken dava sayılarını sınırlamak ve adaletin yerine getirilmesinde gecikmeleri önlemek gibi meşru bir amaç gütmüştür. Böylece, kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir ilişki korunmuştur.<sup>22</sup>

## II- ULUSLARARASI DÜZLEMDE İDARE MAHKEMELERİNE İLİŞKİN ÖRNEKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

### A- Genel Olarak

İkinci kısımda, giriş bölümünde belirtildiği üzere, uluslararası hukukta faaliyet gösteren idare mahkemelerine ve onların bu konudaki uygulamalarına ilişkin hususlara hasredilmiştir. Bu itibarla, önce uluslararası idare mahkemelerine dâir genel birtakım açıklamalar yapılacaktır;

<sup>22</sup> AİHM, Papaioannou/Greece, Başvuru No: 18880/15.

müteakiben ise uluslararası alanda belirli idare mahkemeleri mercek altına alınacaktır. Bu kapsamda öncelikle “Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi” (*International Labour Organization Administrative Tribunal/ILOAT*), müteakiben Birleşmiş Milletler bünyesindeki idarî yargı ele alınacaktır. Tıpkı Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesinde olduğu gibi bir sistemle çalışmaya başlayan Birleşmiş Milletler bünyesindeki idarî yargı, başta verimli olmaması gibi çeşitli nedenlerle 2000’li yıllarda revize edilmiştir.

## B- Uluslararası İdare Mahkemeleri

19’uncu yüzyılın sonu ve 20’nci yüzyılın başı itibarıyla varlıkları inkâr edilemeyecek hâle gelen uluslararası örgütlerin<sup>23</sup>, kısa sürede, uluslararası hukukun da süjeleri hâline geldikleri gözlenmektedir.<sup>24</sup> Bu nedenle, uluslararası örgütlerin ve bunlara dâir bilhassa içsel yönetimlerin kurgulanması ve incelenmesi “uluslararası idare hukuku” (*international administrative law*) alt dalının doğmasına neden olmuştur.<sup>25</sup> Kaçınılmaz

<sup>23</sup> Uluslararası örgütlerin tarihî açıdan gelişimine yönelik meselâ bkz. **MANGONE**, Gerard J., *A Short History of International Organization*, New York, 1954, özellikle s. 67 vd.; **REINALDA**, Bob, *Routledge History of International Organizations from 1815 to the Present Day*, Oxon, 2009, özellikle s. 28 vd.

<sup>24</sup> Uluslararası alanda bilhassa II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler Örgütü ile bu durum pekişmiştir. Bu konuda meselâ 1948 tarihli Uluslararası Adalet Divânı tarafından verilmiş olan Birleşmiş Milletler Görevi Esnasında Uğranılan Zararlara Dâir Danışma Görüşünde Divânın gerçekleştirmiş olduğu tespitler göz önüne alınabilecektir. Bu itibarla bkz. “Birleşmiş Milletler Görevi Esnasında Uğranılan Zararların Tazminine Dair Danışma Görüşü”, Karar Metni, s. 179 veya s. 185, [www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-EN.pdf](http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-EN.pdf) (Erişim Tarihi, 25 Kasım 2018). Ayrıca uluslararası örgütlerin hukukî kişiliğine dâir meselâ bkz. **ME-NON**, P.R.: “The Legal Personality of International Organizations”, *Sri Lanka Journal of International Law*, vol. 4/1, 1992, s. 81-94, özellikle s. 85-92; **PAZARCI**, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, Kitap II, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara, 1999, s. 1-4; **ÇAMYAMAÇ**, Anıl/ **ÇINARLI**, Serkan/ **BOULANGER**, Özge Didem: “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde EFTA’nın Kurumsal Yapısı”, Yıldız, Uğur Burç (Editör), *Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA): Tarihçe, Kurumlar, Ticaret Anlaşmaları ve Avrupa Birliği ile İlişkiler*, Ankara, 2019, s. 34-37 ve ayrıca dipnotlar: 5-7.

<sup>25</sup> Uluslararası idare hukukuna dâir daha ayrıntılı açıklama ve bilgi için meselâ bkz. **VOGEL**, Klaus: “Administrative Law, International Aspects”, *Encyclopedia of Public International Law: International Relations and Legal Cooperation in General-Diplomacy and Consular Relations*, vol. 9, edited by Bernhardt, Amsterdam, 1986, s. 2-7; **ÇAMYAMAÇ**, Anıl/ **ÇINARLI**, Serkan/ **BOULANGER**, Özge Didem: “Uluslararası İdare Hukuku Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Fides Law Review*, C. 1, S. 1, 2018, s. 8-18; **HANDRLICA**, Jakob: “Revisiting International Administrative Law as

olarak, bu örgütlenmelerin bünyesinde çalışan ve ağırlıklı olarak “uluslararası memur” (*international civil servant*)<sup>26</sup> statüsünü haiz personel ile çalıştıkları uluslararası örgütle arasında yaşanan sorunların çözümünün gereği, uluslararası alanda idare mahkemelerinin doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur.<sup>27</sup> Böylelikle tarihçeleri bu uluslararası örgütler kadar eski olan bu mahkemelerdeki filtreleme sisteminin de değerlendirilmesi, kuşkusuz, okuyucuya fayda sağlayacaktır.

Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesinin kurulmasının nedenini ortaya koyan resmî değerlendirme, genelde, idare mahkemelerinin neden kurulmuş olduklarının zaruretini belki de en net şekilde ortaya koyan tespitlerden biri olarak mütalâa edilebilecektir. Bu minvalde, “*Birleşmiş Milletlere kendi rızası olmadan hiçbir ulusal mahkemede dâva açılmayacağı gibi Örgüt kendi memuru tarafından Uluslararası Adalet Divanı önünde de dâva edilemez*” şeklinde başlayan açıklama, özetle müteakiben bu tür bir sistemin yaratılmasıyla sadece Birleşmiş Milletlerin etkin idarî çıkarı sağlanmadığı aynı zamanda adalet sebebiyle hareket edilmiş olduğunu vurgulamaktadır.<sup>28</sup>

---

a Legal Discipline”, Zbornik Pravnog Fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39/3, 2018, s. 1237-1252.

<sup>26</sup> Uluslararası memurların statüsüne dâir ayrıntılı açıklama ve değerlendirmeler için meselâ bkz. **YOUNG**, Tien-Cheng, *International Civil Service: Principles and Problems*, Brussels, 1958, özellikle s. 19-225; **MERON**, Theodor: “Status and Independence of the International Civil Servant”, *Recueil des cours*, vol. 167, 1980-II, 1980, özellikle s. 298-353; **BEIGBEDER**, Yves, *Threats to the International Civil Service*, London, 1988, s. 91-129; **GRABOWSKA**, Genowefa: “Independence of the International Civil Servants”, *Polish Yearbook of International Law*, vol. 17, 1988, s. 61-73.

<sup>27</sup> Uluslararası idare mahkemelerine dâir genel bilgi için bkz. **AKEHURST**, Michael B., *The Law of Governing Employment in International Organizations*, Cambridge, 1967, s. 11-26; **VANDERSANDEN**, Georges: “Administrative Tribunals, Boards and Commissions”, *Encyclopedia of Public International Law: Settlement of Disputes*, vol. I, Edited by Bernhardt, Amsterdam, 1981, s. 1-4; **PRIEB**, Hans-Joachim: “Administrative Tribunals, International”, in *United Nations: Law, Policies and Practice*, vol. I, edited by Wolfrum, München, 1995, s. 13-19; **PAZARCI**, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk Dersleri, Kitap IV*, Ankara, 2000, s. 101-104.

<sup>28</sup> Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesinin kurulmasına ilişkin hazırlıkları çerçevesinde oluşturulan İstişare Komitesinin konuya ilişkin raporundan aynen nakil için bkz. **KOH**, Byung Chui: *The United Nations Administrative Tribunal*, Baton Rouge, 1966, s. 37. Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesinin kuruluşuna ilişkin karar ve Mahkemenin orijinal Statüsü için bkz. “Establishment of a United Nations Administrative Tribunal”, UN General Assembly Resolution, no: 351(IV), 274th Plenary Meeting,

Tarihsel açıdan bakıldığında bu yönlü idare mahkemelerinin 20'nci yüzyılın hemen başlarında kurulduğu fark edilmektedir. Nitekim bu konudaki öncüler İtalya merkezli kurulmuş olan Uluslararası Tarım Enstitüsü (*International Institute of Agriculture*)<sup>29</sup> bünyesinde yer verilen Uluslararası Tarım Enstitüsü İdare Mahkemesi ile Milletler Cemiyeti ve Uluslararası Çalışma Örgütüne ortak hizmet eden ve Milletler Cemiyeti bünyesinde kurulmuş olan İdare Mahkemesi (*League of Nations Administrative Court*) olmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi ise 1947 yılında kurulmuş ve kendinden evvelki Milletler Cemiyeti ile birlikte Uluslararası Çalışma Örgütünün de ortak olarak kullandıkları Milletler Cemiyeti bünyesindeki İdare Mahkemesinin yerine geçmiştir. Bunu 1950 yılında kurulan Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi izlemiştir. Tam da bu noktada doktrinde II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası örgütlerin bu açıdan önlerinde üç seçenek olduğu ifade edilmektedir. Buna göre, ya Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesini ya Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesini seçecekler veya kendileri bu yönlü bir mahkeme kuracaklardır.<sup>30</sup> Her ne kadar birçok uluslararası örgüt kendileriyle çalışanları arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi veya Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesini tercih etmiş olsa da, kendi bünyesinde idare mahkemesi kurma yoluna giden uluslararası örgütlere de rastlanmıştır: “Dünya Bankası”, “Uluslararası Para Fonu”, “Afrika Kalkınma Bankası”, “Amerikan Devletleri Örgütü”.<sup>31</sup>

Bu konuda belirtilmesi gereken diğer önemli bir husus, mevcut tüm uluslararası örgütlerin kendi bünyelerinde idare mahkemesi niteliğinde kurumlara yer vermediğidir. Bu şekilde bünyesinde idare mahkemesi ve hatta yarı yargısal nitelik taşıyan “başvuru komisyonları” (*appeal boards*)

---

December 9 1949, s. 49-51, [https://undocs.org/en/A/RES/351\(IV\)](https://undocs.org/en/A/RES/351(IV)) (Erişim Tarihi, 08 Mayıs 2021).

<sup>29</sup> 7 Haziran 1905 tarihinde bağitlanan Uluslararası Tarım Enstitüsü Yaratılmasına İlişkin Sözleşme ile kurulan bu Örgütün adı geçen kurucu sözleşmesi için bkz. **KNIPPING**, Franz/ von **MANGOLDT**, Hans/ **RITTBERGER** Volker (Edts.), *The United Nations System and Its Predecessors*, vol. II (Predecessors of the United Nations), Oxford, 1997, s. 135-138.

<sup>30</sup> Bkz. **VILLALPANDO**, Santiago: “International Administrative Tribunals”, Cogan/ Hurd/ Johnstone (Edts.), *The Oxford Handbook of International Organizations*, Oxford, 2016, s. 1089.

<sup>31</sup> Bkz. **VILLALPANDO**, s. 1090.

barındırmayan uluslararası örgütler<sup>32</sup>, bünyesinde idare mahkemesi niteliğinde kurumları barındıran diğer uluslararası örgütlerin bu kurumlardan yararlanmaktadır. Bu konuda meselâ ilk olarak Dünya Sağlık Örgütünün harekete geçtiği, kurulduktan kısa bir süre sonra, 1949 yılında kendi iç düzeni çerçevesinde vuku bulacak uyuşmazlıkların çözümü için Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesine başvuruda bulunmuş ve Mahkemenin yetkisini kendisi açısından da tanımak istediğini belirtmiştir. Dünya Sağlık Örgütünün başvurusu sonrasında gerekli değişiklikler gerçekleştirilerek bu imkânlı hâle getirilmiştir.<sup>33</sup> Bu değişiklik hükûmetler arası uluslararası örgütler için gerçekleştirilmişken, 1998 yılında hükûmetler dışı uluslararası örgütleri de kapsayacak şekilde yeni bir değişiklik daha yapılmıştır.<sup>34</sup>

### C- Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi

Köken itibarıyla uluslararası alandaki en eski idare mahkemelerinden biri konumundaki Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi<sup>35</sup>, yukarıda da altı çizildiği üzere, kurulmasıyla birlikte çok kısa süre içerisinde alanında sadece bünyesinde kurulmuş olduğu Uluslararası Çalışma

<sup>32</sup> Yarı yargısal niteliği haiz olduğu mütalâa edilebilecek bu tür komisyonlar genelde bir başkan ve farklı uyruklığı haiz iki ayrı üyeden oluşmaktadır. Ancak vurgulamak gerekir ki, bu tür komisyonların gerek yapıları gerek yetkileri bünyesinde kuruldukları örgütlerden örgütlere değişmektedir. Bu tür komisyonların kurulduğu örgütler arasında "Avrupa Konseyi" (Council of Europe), "NATO", "İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı" (OECD), "Avrupa Uzay Ajansı" (European Space Agency) ile tasfiye olmadan evvel "Batı Avrupa Birliği" (Western European Union) gelmektedir. Bu konuya ilişkin bkz. **VANDERSANDEN**, s. 1; **PAZARCI**, Kitap IV, s. 104.

<sup>33</sup> Bu konudaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. **PETROVIĆ**, Dražen: "Longest-Existing International Administrative Tribunal: History, Main Characteristics and Current Challenges", Petrović, Geneva, Une contribution de 90 ans du Tribunal administratif de L'Organisation internationale du travail à la création d'un droit de la fonction publique internationale/90 Years of Contribution of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization to the Creation of International Civil Service Law, 2017, s. 25-26.

<sup>34</sup> Bkz. **PETROVIĆ**, s. 26.

<sup>35</sup> Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesine dâir daha ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. **AKIN**, İlhan: "Milletlerarası İş Teşkilâtı İdare Mahkemesi", Milletlerarası Mahkemeler, İstanbul, 1956, s. 153-163; **KNAPP**, Blaise: "International Labour Organisation Administrative Tribunal", Bernhardt (Edt.), Encyclopedia of Public International Law: International Organizations in General-Universal International Organizations and Cooperation, vol. 5, Amsterdam, 1983, s. 94-97; **PAZARCI**, Kitap IV, s. 102-103; **PETROVIĆ**, s. 19-29.

Örgütüne değil aynı zamanda birçok farklı örgütün de bu konudaki ihtiyaçlarına hizmet etmektedir. Bu itibarla, günümüzde Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesini konuya ilişkin yetkilendirerek yararlanan örgüt sayısı 58 olarak telaffuz edilmektedir.<sup>36</sup>

Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi yargıçları Örgütün Konferansı tarafından bir dönem daha atanabilme hakkıyla birlikte beş yıllığına seçilmektedir.<sup>37</sup> Her biri farklı uyruktan toplamda yedi yargıçtan oluşan Mahkemenin toplantılarını ya üç yargıçla, istisnaî durumlarda Mahkeme başkanının belirleyeceği beş yargıçla ya da tüm yargıçlarla birlikte yapabilmektedir.<sup>38</sup> Mahkemenin temel görevi Uluslararası Çalışma Örgütünün çalışanları ile olan uyuşmazlıklarını çözmektedir.<sup>39</sup> İlâve edilmesi gerekir ki, yukarıda da yer verildiği üzere, diğer örgütler de Mahkemeyi bu konuda, yâni kendileri ve görevlileri arasındaki uyuşmazlıkları çözmekle görevlendirebilmektedir. Bir örgüt görevlisinin bu Mahkemeye başvurabilmesi için öncelikle ilgili örgütün yönetim organında hakkını araması gerekir. Ancak bu yolla hakkını elde edemeyen görevli söz konusu bu Mahkemeye başvurabilecektir.<sup>40</sup>

<sup>36</sup> Bu konuda bkz. "ILO Administrative Tribunal", <https://www.ilo.org/tribunal/lang--en/index.htm> (Erişim Tarihi: 25/04/23). Yukarıda da belirtildiği üzere, günümüzde hükûmetler arası uluslararası örgütlerin yanı sıra hükûmetler dışı uluslararası örgütler de Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesinden yararlanmaktadır. Bununla birlikte, bugüne kadar 10 örgüt ise bu konuda Mahkemeden yararlanmayı sonlandırmıştır. Tüm örgütlerin listeleri için bkz. "Organizations Recognizing the Jurisdiction", <https://www.ilo.org/tribunal/membership/lang--en/index.htm> (Erişim Tarihi: 25 Nisan 2023).

<sup>37</sup> Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi Statüsü m. 3/2. Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesinin gerek Statüsü gerek Prosedür Kurallarına ilişkin bkz. "Statute and Rules of the Administrative Tribunal/Statut et Règlement du Tribunal administratif", Edition 2021, [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---trib/documents/genericdocument/wcms\\_715861.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---trib/documents/genericdocument/wcms_715861.pdf) (Erişim Tarihi: 25 Nisan 2023).

<sup>38</sup> Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi Statüsü m. 3/1 ve m. 3/5.

<sup>39</sup> Mahkemenin görevine ilişkin ayrıntı için bkz. Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi Statüsü m. 2.

<sup>40</sup> Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi Statüsü m. 7/2. İç başvuru yollarının tüketilmesinin önemine ve yorumuna ilişkin dâvalar da söz konusudur. Nitekim Mahkeme 1986 yılında ele aldığı dâvada Mahkemenin konuya ilişkin kendi inisiyatifıyla (proprio motu) ilgili maddeyi uygulayacağını altını çizmiştir. Bu kapsamda, Mahkeme, iç temyizde zaman sınırı konulmuş olmasına rağmen, iç temyiz makamının hata yaparak karar vermesi durumunda, bu hatalı karara ilişkin şikâyeti dikkate almayacağını vurgulamıştır. Hattâ ilgili örgütün iç başvurusunun zamanı geçtiğini



Mahkeme, yapmış olduğu yargılamada, ilke olarak, ilgili Örgütün Statüsü ve İç Tüzüğünü, yâni iç kurallarını kullanır.<sup>41</sup> Görevliyi haklı bulursa ilgili işlemin iptali ve lüzumlu görürse tazminata hükmedebilmektedir. Kararları kesindir. Ancak, kararın yorumu veya yeni keşfedilen, ortaya çıkan bir olguya dayalı kararın gözden geçirilmesi talep edilebilecektir.<sup>42</sup>

2016 yılında yapılan bir değişikliğe kadar Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi Statüsü ile ekinin 12'nci maddeleri uyarınca uluslararası örgüt yetkilileri ise, ilgili Mahkemenin kararını, yetkisini aşması veya temel usûl kurallarına aykırılık nedenleriyle Uluslararası Adalet Divânına taşımak suretiyle Divânın konu hakkındaki danışma görüşünü talep edebiliyordu. Bu minvalde, Uluslararası Adalet Divânı öze girmeksizin, sadece yetki ve usûl konularına ilişkin bir denetim yaparak tarafları bağlayıcı nitelikte danışma görüşü verebiliyordu. Ancak belirtildiği üzere, bu düzenlemeler 2016 yılında yapılan değişikliklerle kaldırılmıştır.<sup>43</sup>

#### D- İdarî Yargı Çerçevesinde Birleşmiş Milletler Sistemi

Birleşmiş Milletler bünyesinde idarî yargı sistemini, yukarıda da belirtildiği üzere, ikiye ayırarak incelemek mümkündür. Bunun nedeni, 1950 yılında klâsik olarak yaratılan İdare Mahkemesinin<sup>44</sup> yerine aşağıda

---

kanıtlamış olması durumunda şikâyetin kabul edilmeyeceğinin altını çizmiştir. Bkz. "In re Angius", ILOAT Judgment no: 775, 1986, [https://www.ilo.org/dyn/triblex/triblexmain.fullText?p\\_lang=en&p\\_judgment\\_no=775&p\\_language\\_code=EN](https://www.ilo.org/dyn/triblex/triblexmain.fullText?p_lang=en&p_judgment_no=775&p_language_code=EN) (Erişim Tarihi: 25 Nisan 2023).

<sup>41</sup> Petrović, nitekim her bir uluslararası örgütün kendi iç hukuku çerçevesinde farklı iç sistemleri oluşturduğuna, bunun da Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi için ciddi bir zorluk teşkil ettiğine dikkat çekmektedir. Bkz. **PETROVIĆ**, s. 26.

<sup>42</sup> Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi Statüsü m. 6/1.

<sup>43</sup> Konu hakkında bkz. "Amendments to the Statute of ILO Administrative Tribunal Adopted", June 14 2016, [https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/organigramme/jur/legal-instruments/WCMS\\_498369/lang--en/index.htm](https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/organigramme/jur/legal-instruments/WCMS_498369/lang--en/index.htm) (Erişim Tarihi: 25 Nisan 2023).

<sup>44</sup> 1950 ilâ 2009 yılları arasında faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesine dâir ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. **KURAN**, Süha Alper: "Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi", Milletlerarası Mahkemeler, İstanbul, 1956, s. 117-148; **KOH**, özellikle s. 50-123; **BASTID**, Suzanne: "United Nations Administrative Tribunal", Bernhardt (Edt.), Encyclopedia of Public International Law: International Organizations in General-Universal International Organizations and Cooperation, vol. 5, Amsterdam, 1983, s. 281-287; **PAZARCI**, Kitap IV, s. 103-104. Ayrıca, bkz. **BASTID**,

da kısaca ortaya konulacağı üzere oldukça yenilikçi bir yaklaşımla getirilen yeni sistem teşkil etmektedir.

### 1- Eski Sistem: Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi

1950 yılında kurulan Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi yeni sistemin devreye girdiği 2009 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Böylelikle bakıldığında, 1 Ocak 1950 tarihi itibarıyla anılan Mahkeme çalışmaya başlamıştır. Üç yıllığına seçilen yedi yargıçtan oluşan Mahkeme, görev yaptığı süre boyunca genel olarak oturumlarını üç yargıçla yapmıştır. Birleşmiş Milletler Mahkemenin Statüsünün 2'nci maddesinde de belirtildiği üzere Mahkeme, Birleşmiş Milletler personeli arasındaki çalışma sözleşmeleri ve koşulları, emeklilik ve görevlerinin sona ermesi ile ilgili uyuşmazlıklara bakmakla görevli kılınmıştır. Mahkemenin başka uluslararası örgütlerin personelinin arasındaki uyuşmazlıklara bakmakla da yetkilendirilebileceği açıkça Statüsünde düzenlenmiş idi<sup>45</sup>. Nitekim Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Uluslararası Denizcilik Örgütü bu yetkiden yararlanmaktaydı.

Yazılı çalışan Mahkemenin, sözlü duruşmalar konusunda ayrıca karar verebileceği de düzenlenmiştir<sup>46</sup>. Örgüt iç hukukunu uygulayarak çözüme ulaşması öngörülmüş olan Mahkemenin önüne gelen uyuşmazlıklarla ilgili hukuka aykırı örgüt işlemlerini iptal edebildiği gibi zarargiderime de hükmedebildiği görülmüştür<sup>47</sup>. İlke olarak kararları kesin olan Mahkemenin, verdiği kararlara karşı, bu kararların yorumu için veya karara ilişkin yeni bir olayın, olgunun ortaya çıkması üzerine kararın gözden geçirilmesi için Mahkemeye tekrar başvuru yapılabileceği de düzenlenen ayrı bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır<sup>48</sup>.

Tüm bu anlatılan hususlara ilâve edilmelidir ki, eski sistemde, en azından bir dönem, bir yanda Genel Sekreter, bir yanda ilgili dâvanın tarafı konumundaki personelin talebi üzerine özel bir komisyonun değerlendirmesi koşuluyla Mahkeme kararlarının Uluslararası Adalet Divânı önüne danışma görüşü alma saikiyle götürülmesi mümkün kılınmıştır. Ancak altını çizmek gerekir ki, bu son yola ancak Mahkemenin yetkisini

---

Suzanne: "Les tribunaux administratifs internationaux et leur jurisprudence", Recueil des cours, vol. 92, 1957-II, 1957, s. 343-518.

<sup>45</sup> Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi Statüsü m. 14.

<sup>46</sup> Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi Statüsü m. 9.

<sup>47</sup> Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi Statüsü m. 10.

<sup>48</sup> Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi Statüsü m. 11/2 – m. 12.

aşması veya temel usûl kurallarına aykırı hareket etmesi durumlarında başvurulması düzenlenmiştir.<sup>49</sup> Ne var ki, Uluslararası Adalet Divânına götürülmesine ilişkin düzenlemenin 1995 yılında kaldırıldığı ifade edilmektedir.<sup>50</sup>

Takip edilebileceği üzere, gerek Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi, gerek 2009 yılına kadar faâliyet gösteren Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi yargılama kurallarında paralel düzenlemeler getirmiş olduğu mütalâa edilebilecek ve böylelikle sistemleri birbirine oldukça yakın idare mahkemeleri olarak mütalâa edilebileceklerdir.

## 2- Yeni Sistem: İki Dereceli Sistem

Kurulduğu 1950 yılından beri işlevlerini yerine getiren Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesinin ciddî eleştirilerle karşılaştığı; bu eleştirilerin özellikle bir yanda profesyonel ve bağımsız olmama durumuna diğer yanda yavaş, yeterli mâli kaynaklara sahip olmama, yetersiz ve etkisiz olma gibi hususlarda odaklandığı, yoğunlaştığı fark edilmektedir.<sup>51</sup> Bu durumun bir sonucu olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu yılında harekete geçmiş ve bunun sonuçları 31 Aralık 2009 tarihinde meyvesini vermiştir. Bu tarihte Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi dönemi sonlanmış; onun yerine iki dereceli bir sistem benimsenmiştir: “Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesi” (*United Nations Dispute Tribunal*) ve “Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesi” (*United Nations Appeals Tribunal*). İlk derece mahkemesi konumundaki Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesi örgüt ile uluslararası memur arasındaki temel sorunları çözmekle mükellef kılınmıştır.

Yeni oluşturulan bu iki dereceli sistemde ilk derece mahkemesi konumunda görev yapacak Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesinin Cenevre, New York ve Nairobi’de olmak üzere üç kalemi yer almaktadır. Her bir kalemde bir tane tam zamanlı yargıç bulunmaktayken, ikişer

<sup>49</sup> Bu konuda meselâ bkz. PAZARCI, Kitap IV, s. 103-104.

<sup>50</sup> Bkz. “Amendments to the Statute of ILO Administrative Tribunal Adopted”, *supra* dipnot: 43.

<sup>51</sup> Tüm bu hususlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından konuya ilişkin çalışma yapması için kurulan Panel tarafından da vurgulanmıştır. Panelin bu vurgularının aktarımı için bkz. STRUYVENBERG, Maritza: “The New United Nations System of Administration of Justice”, Elias, Leiden (Edt.), *The Development and Effectiveness of International Administrative Law: On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the World Bank Administrative Tribunal*, 2012, s. 243.

tanede yarı zamanlı yargıç görev yapmaktadır.<sup>52</sup> Buna karşılık, New York'ta tek bir kalemi bulunan ve bir üst mahkeme konumundaki Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesi ise, kaleminin konuşlandığı New York başta olmak üzere dâva yükünün de yoğunluğu çerçevesinde Cenevre ve Nairobi'de de iki haftalık oturumlar düzenlemektedir.

Bakıldığında yeni sistem çerçevesinde oluşturulan her iki mahkemenin kalemleri de, başında bir yönetim müdürü bulunan "İdari Adalet Bürosu" (*Office of Administration of Justice*) dâhilinde konumlanmaktadır. Bu bağlamda da, sözü geçen bu Büro, bünyesinde konumlanan Kalemler yoluyla anılan Mahkemelere içeriksel, teknik ve idarî her türlü desteği sağlamaktadır. Aynı zamanda, Büro, "Personellere Hukukî Yardım Bürosuna" (*Office of Staff Legal Assistance*) da nezaret etmekte ve ayrıca sistem ile Birleşmiş Milletler (Genel Kurul(u)) arasındaki bağı sağlayan İç Adalet Konseyine (*Internal Justice Council*), uygun durumlarda, yardım sağlamaktadır. Uzman bir organ konumundaki İç Adalet Konseyinin görevleri arasında ilgili sistemin işleyişine dair Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna rapor sunmak, hukukî nitelikli boş kadrolara Genel Kurul tarafından atama yapılabilmesi için adayları teftiş edip Genel Kurula önermek gibi kilit görevler bulunmaktadır. Bunlar dışında, resmî sisteme çok yeni bir ekleme de "Yönetim Değerlendirme Birimi" (*Management Evaluation Unit*) olmaktadır. Bu birim, disiplin konuları haricinde, ilgili mahkemelere yapılan başvuruların ön incelemesini ve değerlendirmesini gerçekleştirerek bir elemeye maruz bırakmakta ve böylelikle de dâva yükünün en aza indirilmesi hedeflenmektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse, zorunluluk teşkil eden bu değerlendirme ile amaçlanan yargı mercilerini teşkil eden Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesi ile Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesine gelecek muhtemel dâva yükünü hafifletmek olacaktır. Bu ön inceleme ile amaçlanan idarî makam tarafından verilmiş olan ve uyuşmazlık konusunu teşkil eden kararın, eğer hatalıysa düzeltilmesi amaçlanmaktadır. Ancak ön incelemede verilen karara ilişkin personelde memnuniyetsizlik hâlâ devam ediyorsa, ön inceleme kararının kendisine

<sup>52</sup> Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesi Statüsü m. 4/1. Hemen ilâve edilmelidir ki, 2019 yılı öncesinde her bir Kalemdede birer tam zamanlı yargıç bulunmaktayken, iki yarı zamanlı yargıç ise üç kalem arası gezmekte ve bunlara her bir kaleme birer tane dağılacak şekilde *ad litem* yargıçlar da eklenmekteydi. Bkz. STRUYVENBERG, s. 247.

tebliğinden itibaren 90 gün içinde Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesine başvurabilmektedir.<sup>53</sup>

Yeni sistemle, değerlendirildiğinde, uluslararası idarî yargı açısından önemli yenilikleri barındırmaktadır.<sup>54</sup> Bu itibarla, klâsik uluslararası idare mahkemelerinde yargıçların kısa süreliğine atanması, tekrar atanma olasılıklarının bulunması, kararlara karşı temyiz olanağının bulunmaması ve böylelikle genelde bu tür idare mahkemelerinin kararlarının nihaî ve bağlayıcı olması gibi hususlar, yenilikler açısından diğer hususların yanında ön plâna çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler bağlamında getirilen bu yeni sistemde, izlenebileceği üzere, Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesi yargıçları yedi yıllığına ve bir daha yenileme olmaksızın göreve seçilmektedir. Yine, bakıldığında, iki dereceli bir yargı sistemi getirilmiş olması ve bu açıdan Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesinin kararlarının temyiz konusu edilmesi bu tür yargı sistemlerinde alışılğı geldi özelliğlerden değildir. Bu temyiz sistemine, belirtilmelidir ki, Uyuşmazlık Mahkemesindeki iki taraf da başvurabilecektir.<sup>55</sup>

Yeni getirilen bu sistemde yargılamanın uzamaması için, bilhassa temyiz başvuruların zaman kısıtlamasına tâbi olduğu görülmektedir. Buna göre, Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesinin nihaî kararının tebliğ tarihinden itibaren hesap edilecek 60 günlük süre içerisinde üst yargı yeri konumundaki Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesine başvurulması gerekmektedir. Eğer, bir ara karar söz konusu ise bu süre ilgili kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün olarak tespit edilmiştir. Süreler takvim günü olarak belirlenmiştir.<sup>56</sup> Aynı maddenin 3'üncü fıkrasında ise, Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesinin davalının yazılı talebi üzerine ve sadece istisnaî durumlarda bu süreleri belirli zaman aralığıyla sınırlı olmak üzere askıya alabileceği veya kaldırabileceği hükmüne yer verilmiştir. Ancak Mahkeme, verdiği bir kararında, bu maddenin

<sup>53</sup> Konuya ilişkin olarak bkz. "The Management Evaluation", <https://www.un.org/en/internaljustice/undt/the-management-evaluation.shtml#meu> (Erişim Tarihi: 03 Mayıs 2023).

<sup>54</sup> Uluslararası idare mahkemeleri çerçevesinde Birleşmiş Milletler dâhilinde getirilen yeniliklere dâir ayrıntılı değerlendirme ve açıklamalar için bkz. ELIAS, Olufemi, "New Trends in the Administration of Justice of International Organizations: Remarks by Olufemi Elias", *Proceedings of the American Society of International Law*, vol. 106, 2012, s. 357.

<sup>55</sup> Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesi Statüsü m. 2/2.

<sup>56</sup> Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesi Statüsü m. 7/1(c).

işletilmesinde hukuku bilmemenin, İngilizceye hâkim olmamanın, yasal temsilciden yoksunluğun veya hatalı hukukî tavsiye almış olmanın zaman sürelerine etkisi olmayacağını da açıkça kabul etmiştir.<sup>57</sup> Mahkemenin önüne gelen dâvalarda ağırlıklı olarak göreve seçilme, görevden ayrılma ve disiplinle ilgili uyuşmazlıkların olduğu da vurgulanması gereken diğer önemli bir husustur.<sup>58</sup>

Yeni sistem dâhilinde oluşturulan iki mahkemenin yükünü daha da azaltmak adına aynı zamanda sistem kapsamında ombudsman müessesesine de yer verilmiştir. Bu çerçevede, sistem içerisinde “Ombudsman ve Arabuluculuk Hizmetleri (*Ombudsman and Mediation Services*)<sup>59</sup> kurulmuştur.<sup>60</sup> Böylelikle, yargılamanın her aşamasında arabuluculuğa başvurulabilmektedir. Dâva aşamasında eğer bu yönlü bir başvuru yapılırsa, dâva askıya alınmakta, başvuru süreleri ertelenmektedir.<sup>61</sup>

## SONUÇ

Ülkemiz temyiz sisteminde, parasal sınır ve konu sınırı getirilerek Danıştayın iş yükü azaltılmak istenmişse de gelinen noktada Danıştayın içtihat mahkemesi fonksiyonu yerine getirip getiremediği ciddi tartışma konusu olmaktadır. Mevcut sistemde her ne kadar Danıştayın iş yükünü azaltmak amacıyla konu sınırı getirilmiş ise temyize tabi bir konuya ilişkin dava sayısının artmasının, Danıştayın iş yükünü artıracığı da açıktır. Bunun yanı sıra bütün konuların Danıştayın önüne gelmesi; içtihat

<sup>57</sup> Bkz. AXENIDOU, Antigoni: “New Trends in the Administration of Justice of International Organizations: Remarks by Antigoni Axenidou”, *Proceedings of the American Society of International Law*, vol. 106, 2012, s. 359.

<sup>58</sup> Bkz. AXENIDOU, s. 359-360.

<sup>59</sup> Ombudsman Bürosunun merkezi New York’tadır. Bununla birlikte ilk kurulduğunda Viyana, Cenevre, Bangkok, Santiago, Nairobi, Kinşasa ve Hartum’da bölgesel şubeleri bulunmaktayken, günümüzde bu bölgesel şubelerin sayısı artmış ve birçoğunun yerleri değişmiştir. Bu itibarla, günümüzde 10 bölgesel şube şu şekilde sıralanabilecektir. New York ve Santiago (Amerika Kıtası); Cenevre ve Viyana (Avrupa Kıtası); Kudüs ve Bangkok (Asya Kıtası); Bamako, Entebbe, Goma ve Nairobi (Afrika Kıtası). Bkz. “Ombudsman and Mediation Services: Contact Us”, <https://www.un.org/ombudsman/contact-us> (Erişim Tarihi: 03 Mayıs 2023).

<sup>60</sup> Ombudsman Bürosunun önüne gelebilecek hususlar şu şekilde sıralanabilir: Tazminat, faydalar, performans, kişisel farklılıklar, iş ve kariyer konuları, promosyon, taziye, ayrımcılık, disiplin konuları, çalışma şartları, emeklilik, vergiler ve etik.

<sup>61</sup> Birleşmiş Milletler Uyuşmazlık Mahkemesi İç Tüzüğü m. 15.

aykırılıklarının giderilmesi<sup>62</sup>, kanun yararına temyiz gibi çeşitli yollarla hukuken mümkün olsa da bu yolların etkinliğine yönelik tartışma ve değerlendirmeler, Danıştayın içtihat mahkemesi olma fonksiyonunun da etkinliğini tartışmalı hâle getirmektedir. Bu nedenlerle mevcut kanun yolu sisteminin hem Danıştayın iş yükünü azaltma hem de içtihat mahkemesi fonksiyonunu sağlama bakımından yetersiz kaldığı eleştirisini yapmak, yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada özellikle karşılaştırmalı hukuktaki Yüksek İdare Mahkemelerinin iş yükünü hafifletme ve böylelikle içtihat mahkemelerine dönüşmeleri için temyiz aşamasında sadece konu sınırlamasına gidilmediği, ayrıca dosyaların içtihatlara uygun olup olmaması, yeni içtihat yaratma potansiyeli gibi kriterler getirilerek filtrelediğini belirledik. Bu filtrasyon kimi ülkelerde Yüksek İdare Mahkemelerinin alt komisyonları tarafından yapılırken kimi ülkelerde kararı temyize taşınan mahkeme tarafından yapılmaktadır. Ancak filtrasyon konusunda ortak noktanın temyiz isteminin reddi halinde her ülkede bir itiraz müessesinin bulunmasıdır. Her ne kadar filtrasyon kararlarına itiraz edilmesi öngörülmüş ise de bu durumun, temyiz merci dışında merciler tarafından verilen izin kararlarına ilişkin olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebeple eğer ki temyiz merci veya temyiz merci üyelerinden oluşan bir alt komisyona bu yetki verilecek olursa, itiraz yolunun öngörülmemesi de düşünülebilir bir seçenek olacaktır. Zira özellikle ülkemizde hâlihazırda, tarafların bütün başvuru yollarını tüketmeye yönelik tutumu da dikkate alındığında izin kararlarına itirazın, iş yükünü azaltmaması, örneğin istinaf mercilerinin izin kararlarına karşı hemen her durumda itiraz edildiği gibi bir sonuç çıkması hiç uzak bir sonuç değildir.

Uluslararası örgütler açısından ise temyiz süresinin kısaltılması, yargılama sürelerinin oldukça sınırlandırılması gibi iş yükünü azaltmaya yönelik tedbirler getirilmiştir.

Kanımızca Danıştayımızın bir içtihat mahkemesi olabilmesi için mutlaka filtrasyon sistemine geçilmeli, temyiz inceleme süresinin kısıtlanması gündeme alınmalıdır. Temyiz filtrasyonu ile dosya yükü hafifleyen Danıştayın kesin bir temyiz inceleme süresine tabi olması ve içtihat

<sup>62</sup> Bu konuda eleştiri ve değerlendirmeler için bkz. ÇINARLI, Serkan/ AZAK, Kerim, "Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi", Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2020, 1-26.

mahkemesi fonksiyonunu yerine getirebilmesi, adaletin tecellisi açısından elzemdir.



## KAYNAKÇA

- AKBABA**, Ahmet: “Fransız İdarî Yargı Sistemine Bir Bakış”, Ankara Barosu Dergisi, Cilt: 72 Sayı: 2, 2014, s. 435-463.
- AKEHURST**, Michael B.: The Law Governing Employment in International Organizations, Cambridge, 1967.
- AKIN**, İlhan: “Milletlerarası İş Teşkilâtı İdare Mahkemesi”, Milletlerarası Mahkemeler, İstanbul, 1956, s. 151-163.
- AKINCI**, Müslüm: İsveç İdare Hukuku, Ankara, Yetkin, 2010.
- AXENIDOU**, Antigoni: “New Trends in the Administration of Justice of International Organizations: Remarks”, Proceedings of the American Society of International Law, vol. 106, 2012, s. 358-360.
- AYDINOĞLU**, Zeynep Nihal: “İstinaf Kanun Yolunun İdarî Yargılama Usulüne Başlıca Etkileri”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 34, 2018, s. 387-423.
- BASTID**, Suzanne: “Les tribunaux administratifs internationaux et leur jurisprudence”, Recueil des cours, vol. 92, 1957-II, 1957, s. 343-518.
- BASTID**, Suzanne: “United Nations Administrative Tribunal”, Bernhardt, Encyclopedia of Public International Law: International Organizations in General-Universal International Organizations and Cooperation, vol. 5, Amsterdam, 1983, s. 281-287.
- BEIGBEDER**, Yves: Threats to the International Civil Service, London, 1988.
- BOBEK**, Michal: “Quantity or Quality? Reassessing the Role of Supreme Jurisdictions in Central Europe”, American Journal of Comparative Law, vol. 57/1, 2009, s. 33-65.
- ÇAMYAMAÇ**, Anıl: “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde EFTA’nın Kurumsal Yapısı”, Yıldız, Uğur Burç (Editör), Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA): Tarihçe, Kurumlar, Ticaret Anlaşmaları ve Avrupa Birliği ile İlişkiler, Ankara, 2019, s. 33-97.
- ÇAMYAMAÇ**, Anıl/ **ÇINARLI**, Serkan/ **BOULANGER**, Özge Didem: “Uluslararası İdare Hukuku Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, Fides Law Review, Cilt: 1 Sayı: 1, 2018, s. 8-25.
- ÇINARLI**, Serkan: İdarî Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

- ÇINARLI**, Serkan/ **AZAK**, Kerim: “Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi”, *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, 2020, 1-26.
- ELIAS**, Olufemi: “New Trends in the Administration of Justice of International Organizations: Remarks”, *Proceedings of the American Society of International Law*, vol. 106, 2012, s. 355-358.
- ELIAS**, Olufemi/ **THOMAS**, Melissa: “Administrative Tribunals of International Organizations”, Giorgetti (Edt.), *The Rules, Practice, and Jurisprudence of International Courts and Tribunals*, Leiden, 2012, s. 159-188.
- ERKAN**, Fikret: “İsveç İdari Yargı Sistemi (İdari İstinaf Sistemi) ve Analizi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:4, Sayı: 12, 2013, s. 99-130.
- GORLICK**, Bryan: “New Trends in the Administration of Justice of International Organizations: Remarks”, *Proceedings of the American Society of International Law*, vol. 106, 2012, s. 360-363.
- GRABOWSKA**, Genowefa: “Independence of the International Civil Servants”, *Polish Yearbook of International Law*, vol. 17, 1988, s. 61-73.
- HANDRLICA**, Jakub: “Revisiting International Administrative Law as a Legal Discipline”, *Zbornik Pravnog Fkulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 39/3, 2018, s. 1237-1258.
- KAPLAN**, Gürsel: *Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları*, Bursa: Ekin, 2016.
- KNAPP**, Blaise: “International Labour Organisation Administrative Tribunal”, in *Encyclopedia of Public International Law: International Organizations in General-Universal International Organizations and Cooperation*, vol. 5, edited by Bernhardt, Amsterdam, 1983, s. 94-97.
- KNIPPING**, Franz/ von **MANGOLDT**, Hans/ **RITTBERGER**, Volker (Edts.): *The United Nations System and Its Predecessors*, vol. II (Predecessors of the United Nations), Oxford, 1997.
- KOH**, Byung Chui: *The United Nations Administrative Tribunal*, Baton Rouge, 1966.

- KURAN**, Süha Alper: "Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi", Milletlerarası Mahkemeler, İstanbul, 1956, s. 115-149.
- MANGONE**, Gerard J.: A Short History of International Organization, New York, 1954.
- MENON**, P.R.: "The Legal Personality of International Organizations", Sri Lanka Journal of International Law, vol. 4/1, 1992, s. 79-97.
- MERON**, Theodor: "Status and Independence of the International Civil Servant", Recueil des cours, vol. 167, 1980-II, 1980, s. 285-384.
- PAZARCI**, Hüseyin: Uluslararası Hukuk Dersleri, II. Kitap, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara, 1999.
- PAZARCI**, Hüseyin: Uluslararası Hukuk Dersleri, IV. Kitap, Ankara, 2000.
- PETROVIĆ**, Dražen: "Longest-Existing International Administrative Tribunal: History, Main Characteristics and Current Challenges", Petrović, Geneva (Edt.), Une contribution de 90 ans du Tribunal administratif de l'Organisation internationale du travail à la création d'un droit de la fonction publique internationale/90 Years of Contribution of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization to the Creation of International Civil Service Law, 2017, s. 19-29.
- PREIß**, Hans-Joachim: "Administrative Tribunals, International", Wolf- rum (Edt.), United Nations: Law, Policies and Practice, vol. I, München, 1995, s. 13-19.
- REINALDA**, Bob: Routledge History of International Organizations from 1815 to the Present Day, Oxon, 2009.
- SANCAKDAR**, Oğuz: "İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler", Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Özel Sayı, 2013, s.2237-2326.
- STRUYVENBERG**, Maritza: "The New United Nations System of Administration of Justice", Elias (Edt.), The Development and Effectiveness of International Administrative Law: On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the World Bank Administrative Tribunal, Leiden, 2012, s. 243-250.
- VANDERSANDAN**, Georges: "Administrative Tribunals, Boards and Commissions in International Organizations", Bernhardt (Edt.),

Encyclopedia of Public International Law: Settlement of Disputes, vol. 1, Amsterdam, 1981, s. 1-4.

**VILLALPANDO**, Santiago: "International Administrative Tribunal", Cogan/ Hurd/ Johnstone (Edts.), The Oxford Handbook of International Organizations, Oxford, 2016, s. 1085-1103.

**VOGEL**, Klaus: "Administrative Law, International Aspects", Bernhardt (Edt.), Encyclopedia of Public International Law: International Relations and Legal Cooperation in General-Diplomacy and Consular Relations, vol. 9, Amsterdam, 1986, s. 2-7.

**WEITZEL**, Jürgen (Çeviren: Fazlı Doğan): "Kanun Yolları Hukukunun Temel Esasları", Küresel Bakış, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 3, 2011, s.21-39.

**YOUNG**, Tien-Cheng: International Civil Service: Principles and Problems, Brussels, 1958.

**ZRVANDYAN**, Arman: İdari Yargıda Avrupa Adil Yargılanma Standartlarına İlişkin Emsal Kararlar, Avrupa Konseyi Yayınları, 2021 via <https://rm.coe.int/emsalkararlar/kitabioption-2/1680a1cddb6> (Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2023).

### İnternet Yayınları

<https://bit.ly/3IU70CM> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2023).

[https://e-justice.europa.eu/content\\_judicial\\_systems\\_in\\_member\\_states-16-cz-en.do?member=1](https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-cz-en.do?member=1) (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2023).

<https://www.aca-europe.eu/index.php/en/tour-d-europe-en> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2023).

[https://www.aca-europe.eu/en/eurtour/i/countries/italy/italy\\_en.pdf](https://www.aca-europe.eu/en/eurtour/i/countries/italy/italy_en.pdf) (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2023).

ACA-Europe Seminar on Functions of and Access to Supreme Administrative Courts, [https://www.aca-europe.eu/seminars/2019\\_Berlin/Germany.pdf](https://www.aca-europe.eu/seminars/2019_Berlin/Germany.pdf) (Erişim tarihi: 15.5.2023).